

Hea klient!

Jõudluskontrolli Keskus on saatnud piimaveisekasvatatajatele igakuist infolehte juba 2001. aasta jaanuarist. Seni oleme oma info jagamisega olnud liialt teenusekesksed - igale loomaliigi kasvatajale oleme pakkunud ainult tema loomaliigi kohta käivat infot. Nüüdseks oleme otsustanud kõigile oma klientidele kord kvartalis anda rohkem informatsiooni ja mitte enam teenusekeskselt – et ka seakasvataja teaks, mis veisekasvatatuses toimub ning vastupidi. Teenusekeskseks jääb siiski meie lehe sisemine külg, kus piima- ja lihaveisekasvataja ning seakasvataja leiab just temale mõeldud artikleid. Kahjuks on täna kitsakasvatatajale saadetakse leht lühem - erialase artiklita – kuid sobiva koostööpartneri leidmisel täidame me tulevikus ka selle tühimiku. Meie kord kvartalis ilmuvast väljaandest JKK Sõnumid leiata ka tulemusi, mida ei ole võimalik mujalt kirjandusest leida, näiteks nn edetabelid. Kuna see on meie esimene väljaanne, siis aja jooksul areneb see kindlasti edasi nii oma sisult kui ka vormilt. JKK Sõnumid saab muutuda Teile kasulikumaks ning huvitavamaks sel juhul, kui meile oma soovidest teada annate. Kindlasti jääb JKK Sõnumite põhieesmärgiks astuda sammuke Teile lähemale ja tutvustada Jõudluskontrolli Keskuses toimuvat. Loodan, et leiate siit endale huvitavat lugemist.

Kaivo Ilves
Jõudluskontrolli Keskuse direktor

UUDISED

95 aastat jõudluskontrolli Eestis

Veiste jõudluskontrolli alustati Skandinaaviamaades juba 19. sajandi lõpul. 1895. aastal asutati esimene karjakontrolli-ühing Taanis, samal aastal ka Rootsis.

Balti mõisnikud jälgisid Rootsi karjakontrolliühingute tööd, kuid suhtusid umbusuga karjakontrolli sisseviimisse Eestis. Eesti mõisakarjades alustati karjakontrolliga 1903. aastal. Esialgu teostati üksikute lehmade toodangu ja söödakulutuse arvestust.

Süstemaatiline objektiivsetel alustel karjakontroll algas karjakontrolliringide loomisega 1909. aastal.

8. märtsil 1909. a otsustati Väandra Põllumeeste Seltsi koosolekul asutada seltsi juurde karjakontrolli osakond. 1. mail 1909. alustas tööd Väandra Põllumeeste Seltsi karjakontrolliühing ning Hans Virkuse eestvõtmisel kontrolliring. Seda loetakse veiste jõudluskontrolli alguseks talukarjades. Esimeseks kontrollassistendiks kutsuti Massujõe talu noorperemees Ernst Tomingas, kes oli vastava ettevalmistuse saanud Soomes.

Novembris 1909 loodi kontrollühisused veel Kambjas ja Rõngus, järgmistel aastatel veel paljudes paikades.

JKK Maamessil

JKK osaleb ka sel aastal Maamessil, mis toimub 15-17. aprill Tartu Näituste messikeskuses.

Atesteerimine

Vastavalt “Põllumajandusloomade aretuse seadusele” võib alates 01.01.2004 jõudlusandmete kogumise ning edastamisega tegeleda loomapidaja või tema poolt volitatud isik, kes omab jõudlusandmete koguja tunnistust. Selleks peab vastavat tunnistust sooviv isik läbima testi.

Piimakarjakasvatavad saavad testi täita oma maakonna JKK zootehnik-peaspetsialisti juures või JKK Tartu kontoris. Eelnevalt on vajalik aeg kokku leppida (Tartus testida soovijatel telefonil 738 7737 või 738 7738). Seakasvatatel on testi täitmiseks vajalik eelnevalt aeg kokku leppida telefonil 738 7765.

Suuresti aitab testi edukale läbimisele kaasa eelnev tutvumine piimaveiste jõudluskontrolli käsiraamatuga või sigade jõudluskontrolli käsiraamatuga (a 40 krooni), mida saab osta maakondade zootehnik-peaspetsialistidelt või JKK-st. Käsiraamat on saadaval ka meie koduleheküljel.

Seisuga 23. märts 2004 oli atesteeritud 788 piimaveiste jõudlusandmete kogujat (paljud loomapidajad kasutavad jõudlusandmete kogumisel ja edastamisel kontrollassistendi teenust) ja 51 sigade jõudlusandmete kogujat. Atesteerimata on veel 3 sigade jõudluskontrollis ja 392 piimaveiste jõudluskontrollis olevat omanikku.

Jõudlusandmete koguja tunnistuse olemasolu üle teostavad järelevalvet Veterinaar- ja Toiduameti Põllumajandusloomade aretuse järelevalve büroo inspektorid.

UUENDUSED

Vahelduv kontroll-lüps

Karjadele, kus lüpsitööde kiire kulg ja ruumipuudus raskendavad kontroll-lüpsi tavapärasest läbiviimist, on JKK loonud võimaluse rakendada uut kontroll-lüpsi läbiviimise ja seega ka toodangu arutamise meetodit. Uue meetodi ehk vahelduva kontroll-lüpsi korral

mõõdetakse piimakogus ning võetakse piimaproov vaid ühel lüpsikorral. Ühe lüpsikorra kontroll-lüpsi tulemused võetakse aluseks lehma toodangu arvutamisel.

Lähemat informatsiooni vahelduva kontroll-lüpsi kasutuselevõtmise tingimuste kohta saab zootehnik-peaspetsialistilt maakonnas.

Sigade jõudluskontroll

Lõpusirgele on jõudnud põhjalik ettevalmistustöö pieträani tõugu sigade geneetiliseks hindamiseks. Läbi on viidud esimene katseline hindamine, regulaarseks muutub hindamine aprillis.

SIGADE JÕUDLUSKONTROLLI ARENGUST

Sigade jõudluskontrolli süsteemi arengus oluliseks aastaks võib pidada 1983. aastat, mil esmakordselt hakati farmidest kogutud andmeid sisestama arvutisse. Intensiivselt liitusid seafarmid jõudluskontrolli süsteemiga alles 1998. aastal.

1994. aastal hakati lisaks emiste ja kultide jõudlusnäitajatele koguma JKK andmebaasi ka noorsigade lihajõudlusnäitajaid. Mõõtmisi hakkasid karjatestil teostama aretusühistu konsulendid Taanist ostetud ultraheli aparaatidega PIGLOG – 105.

1995. aastal hakkas JKK kogu tööd üle viima personaalarvutitele ja otsustati luua andmebaas ORACLE vahenditega. 1997. - 1999. a. programmeeriti uus jõudlusandmete registreerimise ja andmetöötlussüsteem, mis avas võimaluse koguda ja analüüsida andmeid ettevõtte tasandil ja tsentraalsel tasandil. Ettevõtte tasandil hakati sigade jõudlusandmeid koguma db-Planeri programmi abil.

Paralleelselt uue süsteemi juurutamisega hakati arendama sigade geneetilise hindamise süsteemi BLUP (Parim lineaarne moonutuseta hinnang) meetodil. Eesti maatõugu ja eesti suurt valget tõugu sigade aretusväärtuste perioodilise hindamise alustati 1999. aastal. Loomaomaniku jaoks oli see murrangu-line periood, sest alles nüüd avanes võimalus sigu geneetilistel alustel teiste karjade loomadega võrrelda. Praeguseks ajaks on sigade geneetiline hindamine kujunenud iganädalaseks süsteemseks tööks, mis annab päevakohast informatsiooni aretusvalaste otsuste langetamisel nii lihaomaduste kui ka viljakuse parandamiseks.

2000. a. juunis valmis JKK kodulehekülje seakasvatuse osa, kus on nähtaval iganädalaselt uuendatav ja aretus-tööks vajalik informatsioon aretusühistule ja loomaomanikule. JKK kodulehekülge arendatakse ja täiendatakse pidevalt. Jõudluskontrolli Keskuse andmebaasist pärinevad ka aretusühistu poolt sigadele väljastatavad põlvnemistunnis-

tused. Andmevahetus JKK ja seakasvatava vahel on tehtud võimalikult lihtsaks. Seakasvataval on võimalus saada andmeid otse JKK serverile, samas on võimalik serverilt aretusväärtuste ja kunstliku seemenduse faile alla laadida. Võimalik on teha päringuid omaniku loomade ja seemendusjaama kultide kohta. Kasutada on võimalik paaride valiku programmi ning saada jooksvat ülevaadet ebatäpsustest oma loomade jõudlusandmetes.

Jõudlusnäitajate osas on mõned murettekitavad trendid – **lihakeha tailihasisalduse pidev tõus ja viljakuse langus**. Tekkinud on farme, kellel on tõsine probleem sigade indlemise ja tiinestumisega. Aretusfarmides testiti 2003. aastal ca 11 tuhat elussiga keskmise tailihasisaldusega 62,2%. Aretusühistu poolt Valga lihatööstuses hinnatud 334 rümba keskmine tailiha sisaldus oli 60,0%. Tekib küsimus, kui kaugele selle näitaja tõstmisega üldse minna võib, ilma et langeksid emiste sigivuse ja vastupidavusega seotud näitajad. See

Tabel 1 Ristandemiste viljakusnäitajad erinevat tõugu kultidega

Kuldi tõug	Seemendusmeetod	Seemenduste arv	Poegimiste arv	Surnult sündinud põrsaste arv	Keskmine viljakus	Muumiate arv	Hukunud imikpõrsaste arv	Anomaaliate arv	Võõrutatud
	KS	28	26	16	11		74		8,2
	LP	7	6	36	7,7		7		6,5
H	KS	35	31	26	10,1		28		9,2
H	LP	226	166	114	11	9	250		9,3
L	KS	397	231	168	9,6	2	272	3	8,6
L	LP	2298	1614	1265	10,9	56	1902	39	9,6
P	KS	3896	2736	2106	10,8	147	3889	74	9,4
P	LP	1219	845	538	10,9	35	966	10	9,6
Y	KS	402	258	255	10,2	6	273	3	9,3
Y	LP	2310	1627	1223	10,7	41	2016	9	9,1
DxL	KS	226	172	111	11,5	2	257	4	9,7
DxL	LP	40	32	30	12,4		41		10,8
HxP	LP	41	30	32	12,7	4	69		9,7
MUU	KS	14	9	8	12,3		31		8,9
MUU	LP	705	572	354	11,1	53	982	29	9,2
PxH	KS	1695	1310	743	10,9	95	1527	9	9,6
PxH	LP	1763	1419	1043	11	72	1839	24	9,4
PxY	LP	5	4	13	10,3		6		8,8
KOKKU		15307	11088	8081	10,8	522	14429	204	9,4

kus:

seemendusmeetod KS - kunstlik seemendus

seemendusmeetod LP - loomulik paaritus

küsimus peaks huvitama ka lihatööstusi, et saada kvaliteetset toorainet lihatoode- te valmistamiseks. Praeguse seisuga tundub, et lihatööstused sunnivad areta- jaid oma hinnapoliitikaga tailiha sisal- dust veelgi tõstma, sest alates 2004. a. 1. märtsist tõstis Valga Lihatoöstus baa- silise tailiha piiri 2% võrra. Jääb loota ainult aretaja teadlikkusele vältimaks sugusigade ühekülgset valikut tailihasi- salduse tõstmise suunas.

Vastupidiselt tailihasisalduse suure- nemisele on märgata langust emiste vil- jakuse osas. Võrreldes 2003. a. viljaku- se näitajat 1995. näitajaga on eesti suurt valget tõugu emiste viljakus langenud 0,5 põrsa võrra (2003. aastal 10.1), ees- ti maatõugu sigade viljakus on jäänud samale tasemele (10,6). Päevakorda hakkavad tõusma ka muud sigivuse probleemid – ümberindluse suurenemi- ne, inna mitteeesinemine noortel emistel, surnult sündinud põrsad. **Emiste sigivu- se ja viljakuse probleemide lahenda- misel soovitaks in seakasvatatajatel tut- vuda A. Lemberi 1996. aastal kaits- tud doktori dissertatsiooniga teemal “Emiste jõudlusnäitajate sõltuvus ratsiooni metaboliseeruvast energiast ja proteiini kogusest”**, milles hoiata- takse seakasvatatajaid ühekülgse valiku eest tailiha osatähtsuse suurendamise osas. Lühidalt võib sellest tööst välja tuua **konditsiooni indeksi mõiste, mis peaks olema minimaalselt 0,12 - 0,1.**

Lahti seletatuna tähendab see seda, et 100 kg noorsea testimisel peaks mini- maalne pekikapsus olema 10 mm. Noorsigadel konditsiooni indeksiga alla 0,1 tekivad tõsised sigivuse häired. Far- mid, kus emiste tailihasisaldus on kõrge ja esineb sigivusprobleeme, võiksid oma karja probleeme analüüsides alu- seks võtta A. Lemberi uurimustöö, mil- lega on võimalik tutvuda EPMÜ raama- tukogus. Võib olla on majanduslikult kasulik saada igas pesakonnas üks elusalt sündinud põrsas rohkem kui pi- devalt lihatööstuste poolt püstitatud baasilist tailiha protseni taga ajada?

Oluline muutus on toimunud ka kas- vatatavate tõugude osas. Kui 1995. a. kasutati põhiliselt puhtatõulisi sigu, siis praeguseks moodustavad jõudluskont- rollis olevatest sigadest ristandemised 36%, puhtatõulised eesti suur valge ja eesti maatõug enamvähem võrdselt 30%. Lisaks kahele valgele tõule on jõudluskontrollis veel 1,1% hämpširi ja pieträäni tõugu sigu. Ristandemiste kas- utamine põrsaste tootmisel on samuti üks võimalus parandada emiste vilja- kust. JKK andmebaasi andmetel on eri- nevate ristamiskombinatsioonidega emiste viljakus vahemikus 10,5 – 12,7 elusalt sündinud põrsast pesakonnas.

Aretusprogramm “Marmorliha” näeb ette sealiha tootmist nelja erineva tõu (L, Y, P, H) baasil. Nelja tõu omava- helise ristamise eesmärgiks on viljakuse

suurendamine ja lihakvaliteedi paranda- mine. Tabelis 1 välja toodud ristand- emiste (seemendused perioodist 01.09.02 – 30.09.03) viljakusnäitajad kinnitavad aretusprogrammi toimimist. Nelja tõu ristandite lihajõudlusnäitajaid saab praegusel hetkel iga farm ise ana- lüüsida lihatööstustest saadud tapara- portite alusel, sest nimetatud informat- sioon ei laeku veel JKK andmebaasi.

1. jaanuaril 2004 oli jõudluskontroll- lis 54 seakarja 16 tuhande seaga, mis on 2,5% vähem kui 2002. aastal. Statistika- ameti andmetel oli 31. detsembril 2003 Eestis emiseid ja kultu kokku 37,2 tu- hat. Arvutus näitab, et jõudluskontrollis on 43% kõikidest sigadest. Kahest maa- konnast (Hiiu- ja Ida-Virumaa) ei ole jõudluskontrollis ühtegi karja, kuigi ka- hes maakonnas kokku on 10,4 tuhat siga. Loodame siiski, et edaspidi leiab tee jõudluskontrollini ka mõni uus farm. Jõudluskontrollist saadavad andmed ja geneetilise hindamise tulemused anna- vad hea võrdlusmaterjali teiste farmide- ga ja seeläbi ka võimaluse püsida konkurents.

Külli Kersten

Väliteenistuse osakonna sigade ja muude loomade jõudluskontrolli sektori juhataja

Uuendused sigade jõudluskontrollis 2004. aasta esimeses kvartalis

(algus lk 1)

Uuendatud on JKK kodulehekülge. Trükised on viidud vormiliselt ühtsesse stiili. Sisuliselt on muudetud trükiseid “Emiste sugulased” ja “Kultide sugula- sed”. Siiani oli trükistel näidatud ainult karjas olevate loomade põlvnemine, nüüd aga on võimalik näha ka väljaläi- nud loomade sugulasi kolme põlvkonna ulatuses. Samuti saab isa ja ema juurest minna süvitsi ja näha nende lähisugula- si.

Sisuliselt on uuendatud ka kodule- hekülje trükiseid “Isaliini ja emaliini parimad noorloomad”. Trükiseid on täiendatud looma registrinumbritega ja tätoveeringunumbritega. Nüüd on või- malik vaadata parimaid loomi tõugude kaupa.

Jõudluskontrolli üks eesmärke on oma koha määratlemine konkurentide hulgas. Selleks on hea kasutada trükist “Edugrupid”, mida on võrreldes eelmise aastaga samuti muudetud. Erinevus seisneb selles, et koostatud on neli eri- nevat trükist tulenevalt farmi suurusel. Viies edugrupi trükis hõlmab kõiki jõudluskontrollis olevaid farme.

Mida peaks omanik teadma seafarmile antud koodidest?

Põllumajanduse Registrite ja Infor- matsiooni Ameti (PRIA) loomade re- gistri loomisel andis Jõudluskontrolli Keskus (JKK) PRIA-le üle jõudluskont- rollis kasutatavad jõudluskontrolli koo- did. Eesmärgiks oli omaniku jaoks hoi- da ühesugusena nii jõudluskontrollis kas-utatav kood kui ka PRIA poolt väljas- tatud farmikood. PRIA poolt väljastatud

farmi kood on oluline sellepärast, et sel- le numbriga on vaja sead märgistada li- hatööstusesse saatmisel või elussigade (põrsaste) müümisel teise farmi. Edas- pidi tekkis PRIA plaan kasutada neid koo- de ka seafarmide ehitise koodidena. See on siiani peaaegu õnnestunud. Seda põhimõtet proovivad JKK ja PRIA ka edaspidi arvestada. Seafarmi omanikule soovitame kõne all olevad koodid üle kontrollida. Kui esineb juhuseid, et PRIA poolt väljastatud farmi kood ja ehitise kood ei ole ühesugused, siis võib nende ühtlustamise sooviga julgelt PRIA loomade registri spetsialistide poole pöörduda.

Mõned PRIA spetsialistide telefoni- numbrid: 737 1250, 737 1241. Koodi- de kohta informatsiooni saab ka JKKst telefonil 738 7751, 738 7765.

Külli Kersten

Suurima 305 päeva laktatsiooni piimatoodanguga lehmad 2004. aastal

JKK tööjuubelid 2004. aastal

Viivika Laan – 30
Toomas Vain – 25
Heili Reinhold – 25
Tea Kivimaa – 20
Thea Tõnise – 15

KONTAKTID

Jõudluskontrolli Keskus

Kreutzwaldi 48A, 50094 Tartu
Tel. **738 7700**
Faks **738 7702**
E-post: keskus@reg.agri.ee

Telefonid

Kodulehekülj: www.reg.agri.ee
738 7738 Piimaveiste ja kitsede jõudluskontrollialane nõustamine
738 7737 Programmid Vissu ja Vissuke ning Lihaveiste jõudluskontrollialane nõustamine
738 7765 Sigade jõudluskontrollialane nõustamine
738 7762 Kõrvamärkide müük
738 7751 Järvamaa klienditeenindaja
738 7752 Harju-, Hiiu-, Ida-Viru-, Jõgeva-, Valga-, Võrumaa klienditeenindaja
738 7753 Lääne-, Põlva-, Rapla-, Tartu- ja Viljandimaa klienditeenindaja
738 7754 Lääne-Viru-, Pärnu-, Järvamaa klienditeenindaja
738 7756 Põlvnemisandmed
738 7731 Geneetiline hindamine (veised)
738 7735 Geneetiline hindamine (sead)
738 7767 Raamatupidamine

Labor

Kreutzwaldi 46, 50094 Tartu
Tel. **738 7725**
Faks **738 7724**

Telefonid

738 7722 Piimameetrite testimine
738 7721 Piimaproovide vastuvõtt
738 7726 Piimaringid

Eesti punane

Lehma nr	Nimi	Omanik	Lakt. Nr	Piima kg	Rasva %	Rasva kg	Valku %	Valku kg
565375		Tartu Agro AS	3	11579	3,73	431	2,97	344
363272	Vigri	Ranna Farm OÜ	5	11305	4,36	493	3,38	383
563281	Rai	Ranna Farm OÜ	2	10903	4,62	504	3,45	376

Eesti Holstein

Lehma nr	Nimi	Omanik	Lakt. Nr	Piima kg	Rasva %	Rasva kg	Valku %	Valku kg
549518	Hesa	Põlva POÜ	3	13693	3,9	534	3,49	478
1100693	Lei	Põlva POÜ	2	13544	3,21	435	3,02	409
1201284	Võlu	Põlva POÜ	2	13453	3,72	501	3,32	447

Eesti maatõug

Lehma nr	Nimi	Omanik	Lakt. Nr	Piima kg	Rasva %	Rasva kg	Valku %	Valku kg
588201	Sussu	Endel Lauri	4	6880	4,38	302	3,06	210
1611366	Naaskel	Ulle Erman	2	6126	4,04	248	3,39	208
330215	Maasi	Arnold Prinitis	2	5988	5,36	321	3,38	202

MUHEDAT

Jõudluskontrolli Keskuse nime kirjutamine tekitab mõnede ettevõtete töötajates aeg-ajalt segadust. Nii on meie nime kirjutatud väga erinevalt. Siinkohal on toodud huvitavamad variandid:

Jõusöödakontroll, Iluduskontroll, Juurduskontroll, Jõuduskontrolli keskus, Eudlus Kontrolli Keskus, Õudluskontrollikeskus, Liikluskontrolli keskus.

Ka meie aadressi (Kreutzwaldi 48A) kirjutamisel on kasutatud mitmeid huvitavaid kirjaviise. Siinkohal on toodud mõned sagedamini kirjutatud variandid ning mõned põnevamad kirjadid:

Kreutswaldi (11), Kreuzwaldi (9), Kreutswaldi (9), Kreutswaldi (7), Krutswaldi (2), Kruzwaldi, Kõrvswaldi, Greitšwaldi, Kruvtswaldi, Kaudzswaldi, Kreizwaldi, Krezwaldi.

KALENDER

15-17. aprill – Maamess 2004 Tartu Näituste messikeskuses (Kreutzwaldi 60, Tartu)

11. mai – lüpsikarja aretusväärtuste järjekordse hindamise tulemuste avaldamine koos Interbulli hindamistulemustega JKK kodulehel

13-14. mai – X Balti Aretuskonverents (info ja registreerimine tel 731 3450, e-post alo@eau.ee)

JKK avatud uste päev toimub iga kuu teisel neljapäeval. Võimalik on tutvuda analüüside labori ja andmetöötlusosakonnaga. Vajalik registreerimine telefonil 738 7738 - Toomas Remmel.

Endiselt on programmide Vissu ja Vissuke kasutamise osas võimalik saada tasuta koolitust, mis toimuvad kolmapäeviti. Vajalik on registreerimine telefonil 738 7738 - Ly Jõras.

MAAKONDADE ZOOTEHNIKUD

Maakond	Nimi	Adress	tel	gsm	avaldamine
Harjumaa	Maire Põhjala	Västriku 2b, Tallinn	tel 655 7250	gsm 516 7886	K 9.00-16.00
Hiiumaa	Ly Kogermann	Leigri 5, Kärdla	tel 463 1147	gsm 516 7815	E 9.00-14.00
Ida-Virumaa	Anna Muttik	Neffi 2, Rakvere	tel 322 7018	gsm 511 9264	E 9.00-14.00
Jõgevamaa	Urmas Raide	Ravila 10, Jõgeva	tel 776 0048	gsm 511 6875	E 8.00-16.00
Järvamaa	Anne Rosenberg	Rüütli 2, Paide	tel 385 0286	gsm 510 3312	E 9.30-12.00, T 9.30-15.00 *
Lääne-Virumaa	Ludmilla Aan	Neffi 2, Rakvere	tel 322 7018	gsm 516 7816	E 9.00-14.00
Läänemaa	Saima Toom	Posti 30, Haapsalu	tel 473 3007	gsm 516 7872	E 9.00-16.00
Põlvamaa	Evi Prins	Puuri tee 1, Põlva	tel 799 3007	gsm 520 6231	K 9.00-15.00
Pärnumaa	Malle Unt	Lauka tee 4 (EKTO maja), Pärnumaa **	tel 443 3120	gsm 516 7878	E 10.00-14.00
Raplamaa	Elle Meister	Kuusiku tee 6, Rapla	tel 485 5673	gsm 516 7868	E 10.00-15.00
Saaremaa	Aarne Põlluäär	Kohtu 10, Kuressaare ***	tel 453 1352	gsm 517 4320	R 9.00-17.00
Tartumaa	Urmas Raide	Kreutzwaldi 48A-215, Tartu	tel 738 7739	gsm 511 6875	T 8.00-16.00
Valgamaa	Evi Prins	Lai 19, Valga	tel 764 2995	gsm 520 6231	2. ja 4. E 9.00-14.00
Viljandimaa	Saive Kase	Vabaduse plats 4, Viljandi	tel 433 3713	gsm 524 0147	1. ja 3. T 9.00-13.00 ****
Võrumaa	Evi Prins	Liiva 11, Võru	tel 782 1253	gsm 520 6231	R 9.00-14.00

* mai- ja juunikuus K 9.30-15.00

** alates maikuust Haapsalu mnt. 86, Pärnu

*** alates juunikuust Tolli 7, Kuressaare

**** mai- ja juunikuus T 9.30-14.00 ja gsm 510 3312